

TURIZMDA SUN'IY INTELEKTNING O'RNI

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ТУРИЗМЕ
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TOURISM*Maksudova Shahlo**O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi talabasi**Максудова Шахло**Студентка Международной исламской академии Узбекистана**Maksudova Shahlo**Student of International islamic academy of Uzbekistan*

Annotatsiya. Maqolada sun'iy intellekt va uning qaysi sohalarga ko'makchi bo'layotganligi haqida ma'lumotlar keltirilgan va tahlil qilingan. Shuningdek, turizmda sun'iy intellektidan foydalanish imkoniyatlari va cheklovlarini tahlil qilish, chiptalar va xona narxlarini optimallashtirish, bron qilish jarayonlarini avtomatlashtirish, shaxsiylashtirilgan xizmatni taqdim etish ko'rib chiqilgan va tahlil qilingan. Turizmda sun'iy intellektning o'rni keng ma'noda yoritib berilgan va kerakli tavsiyalar berilgan.

Аннотация. В статье представлена и проанализирована информация об искусственном интеллекте и областях, в которых искусственный интеллект помогает. Также был рассмотрен и проанализирован анализ возможностей и ограничений использования искусственного интеллекта в туризме, оптимизация цен на билеты и номера, автоматизация процессов бронирования, предоставление персонализированного сервиса. В широком смысле объясняется роль искусственного интеллекта в туризме и даются необходимые рекомендации.

Annotation. The article presents and analyzes information about artificial intelligence and the areas in which artificial intelligence is helping. Also, analysis of opportunities and limitations of using artificial intelligence in tourism, optimization of ticket and room prices, automation of booking processes, provision of personalized service was considered and analyzed. The role of artificial intelligence in tourism is explained in a broad sense and the necessary recommendations are given.

Kalit so'zlar: sayyoh, turizm, xizmat, xavfsizlik, urf-odat, madaniy moslashuv, sanoat, tizim, resurs.

Ключевые слова: турист, туризм, сервис, безопасность, традиция, культурная адаптация, отрасль, система, ресурс.

Key words: tourist, tourism, service, security, tradition, cultural adaptation, industry, system, resource.

KIRISH

Sun'iy intellekt va turizmning rivojlanishi dunyoga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Turistlar uchun sayohat tajribasini yaxshilash va turizm industriyasidagi jarayonlarni tartibga solish maqsadiga asoslangan innovatsion texnologiyalar turli mamlakatlar va mintaqalarda joriy etilmoqda. Turizmda sun'iy intellektning yetakchi qo'llanilishidan biri bu shaxsiylashtirish va har bir turistlar uchun yangicha g'oyalar bilan individual yondashishdir. Bu sayyohlarga juda katta afzalliklar beradi. Xususan, so'rovlar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish, shaxsiy tavsiyalar berish va har bir sayyoh uchun noyob marshrutlar va tajribalarni yaratish imkonini beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt qidiruv va bronlashni yaxshilashga ta'sir qiladi. Sun'iy intellekt tizimlari aniqroq va foydalanuvchilarga qulay qidiruv tizimlari va bron qilish algoritmlarini yaratish uchun mashinani o'rganish algoritmlari va neyron tarmoqlaridan foydalanishi mumkin. Bu sayyohlarga eng mos sayohat variantlarini topish va qisqa vaqt ichida bron qilish imkonini beradi. Madaniy moslashuv ham sun'iy intellekt yordamida amalga oshiriladi. Qayta ishlash tizimlari turistik joylar haqidagi ma'lumotlarni turli tillarga tarjima qilish, moslashtirish va mahalliyashtirish, mahalliy urf-odatlar va madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda mahalliy tilda shaxsiy sharhlar va tavsiyalar berish imkonini beradi.

ASOSIY QISM

Hozirgi vaqtda dunyo bo'yicha eng rivojlanayotgan sohalardan biri bu sun'iy intellekt hisoblanadi. Sun'iy intellekt juda ko'plab muammolarni yechishga, qiynalayotgan savollarga javob topishga yordam berib kelmoqda.

Xususan, Sog'liqni saqlash: yangi dori-darmonlarni ishlab chiqish, jarrohlik muolajalarining aniqligini oshirishda yordam bermoqda.

Transport: marshrutlarni optimallashtirish, transport oqimi ma'lumotlarini tahlil qilish, jamoat transporti tizimlarini boshqarish va harakat xavfsizligini yaxshilash uchun qo'llaniladi.

Moliya: avto-savdo, qarz oluvchilarning kredit olmoqchi bo'lgan insonlarning ijtimoiy ahvolini baholash, firibgarlikning oldini olish va risklarni boshqarishni yaxshilash uchun moliya sohasida qo'llaniladi.

Ishlab chiqarish: ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, sifat nazoratini avtomatlashtirish, talabni prognozlash, logistikani optimallashtirish va resurslarni taqsimlashda yordam beradi.

Ta'lim: ta'lim dasturlarini shaxsiylashtirish, o'quv yutuqlarini baholash, ma'muriy vazifalarni avtomatlashtirish va shaxsiylashtirilgan ta'lim vositalarini yaratish uchun qo'llaniladi.

Internet: internetdagi katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish, shaxsiy tavsiyalar berish, ma'lumot qidirishni yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Kiberxavfsizlik: kiberhujumlarni aniqlash va oldini olish, axborot xavfsizligini yaxshilash uchun ishlatiladi.

Shuningdek, hozirgi vaqtda insonlar boshqa mamlakatlarga sayohat qilishni yaxshi ko'rishadi. Shuning uchun sun'iy intellektning turizmdagi o'rni katta hisoblanadi.

Sun'iy intellektda turizmning o'rni sayohat tajribasini sezilarli darajada yaxshilash va turizm sanoatini yaxshiroq boshqarish imkonini beradi. Sun'iy intellekt katta hajmdagi ma'lumotlar asosida sayyohlarning afzalliklari va so'rovlarini tahlil qilishi mumkin. Bu sizga shaxsiy tavsiyalar berish va har bir sayyoh uchun noyob marshrutlar va tajribalarni yaratish orqali sayohat tajribasi sifatini yaxshilashga yordam beradi. Misol uchun, afzalliklar, oldingi sayohatlar va ijtimoiy tarmoqlardagi xatti-harakatlari haqidagi ma'lumotlarga asoslanib, sun'iy intellekt sayyohning qiziqishlari va afzalliklarini tahlil qilishi va tushunishi, keyin esa eng mos joylar, diqqatga sazovor joylar va tadbirlarni taklif qilishi mumkin. Bu sayyohga eng dolzarb va qiziqarli ma'lumotlarni olish va ularning ehtiyojlari va afzalliklariga mos keladigan individual marshrutni yaratish imkonini beradi. Shuningdek, u sayyohlik kompaniyalariga o'z takliflari va xizmatlarini har bir sayohatchining shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirishga yordam beradi, bu esa mijozlar ehtiyojini qondirish va brendga sodiqlikni oshirishga yordam beradi.

SUN'IY INTELLEKT VA TURIZM	
1.	Turistik Ekskuriya: turistning qiziqishlaridan kelib chiqqan holda marshrutlar tuzish va dunyoning so'lim go'shalari haqida ma'lumot berish
2.	Reklama xizmati: Sun'iy intellekt yordamida O'zbekistonning har bir joyi ko'rsatishda yordam beradi.
3.	Ko'ngilochar xizmatlar: turistning oldingi qiziqishlari va hozirgi qiziqishlarini hisobga olib dastur tuzish
4.	Ovqatlanish xizmati: sayyohning ehtiyojlarini asosida moslashgan ovqatlanish tavsiyalarini berish mumkin.
5.	Transport xizmatlari: samaliyot va poyezdlarga chiptalarni bron qilish va o'zgarishlar haqida ma'lumot berish
6.	Joylashtirish xizmatlari: sayohatchilarning byujeti asosida mehmonxona tavsiyalarini berish
7.	Onlayn sayohat: sayyohlar bormoqchi bo'lgan mamlakatlarini oldindan ko'rishni xohlashadi. Sun'iy intellektda 3D formatda tomosha qilishlari imkoni bor. Ya'ni O'zbekistonning va boshqa mamlakatlarning diqqatga sazovor joylarini oldindan ko'rish imkoniyati mavjud.

1.1-jadval

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 13-avgustdagi PF-5781-son Farmoniga 5-ILOVA “O‘zbekiston Respublikasining turistik yo‘nalishlari bo‘ylab avtomobil yo‘llarini qurish va rekonstruksiya qilish bo‘yicha investitsion takliflar berildi va yo‘l xaritasi ishlab chiqilgan, ma‘qullangan turizm to‘g‘risida qonuni va boshqa me‘yoriy huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda tadqiqot olib borishda muayyan darajada xizmat qiladi

Foydalanuvchilar uchun qulay sun‘iy intellekt sayohatchilarga eng mos sayohat variantlarini topishga yordam beradi. Sun‘iy intellekt sayyohning afzalliklari, byudjeti va boshqa parametrlarini hisobga oladi va eng mos takliflarni taklif qiladi. Turistlar transport, turar joy va boshqa xizmatlarning eng yaxshi variantlarini tez va samarali topish uchun ushbu qidiruv tizimlaridan foydalanishlari mumkin. Sun‘iy intellektga asoslangan bron qilish algoritmlari ham bron qilish jarayonini yaxshilaydi. Sun‘iy intellekt variantlarni tahlil qilishlari, sayyohning afzalliklari va talablarini hisobga olishlari, shuningdek, eng yaxshi sharoit va narxlarni taklif qilishlari mumkin. Buning yordamida sayyohlar minimal vaqt yo‘qotgan holda tez va qulay tarzda o‘zlariga kerakli xizmatlarni bron qilishlari mumkin. Qidiruv va bron qilishdagi sun‘iy intellekt sayohatni rejalashtirish va tashkil etish jarayonini soddalashtirishga, vaqtni tejashga va sayyohlar uchun stressni kamaytirishga yordam beradi.

2019-yil ma‘lumotlariga ko‘ra, mamlakatimizga 6.784.500 nafar sayyoh tashrif buyurgan. 2022-yil ma‘lumotlariga ko‘ra mamlakatimizga kelgan sayyohlar soni 5,8 million kishini tashkil etdi. To‘g‘ri bu ko‘rsatkich Covid-19 pandemiyadan oldingi ko‘rsatkichga etmasligi mumkin, ammo pandemiyadan keyin mamlakatimiz o‘zini ancha o‘nglab olganligini ko‘rsatadi.

Sun‘iy intellekt sayohat manzili ma‘lumotlarini tarjima qilish, moslashtirish va mahalliyashtirish uchun ishlatilishi mumkin. Mashinani o‘rganish va tabiiy tilni qayta ishlash yordamida sun‘iy intellekt mahalliy an‘analar va madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda mahalliy tilda moslashtirilgan sharhlar va tavsiyalarni taqdim eta oladi.

Sun‘iy intellekt turizmida lingvistik va madaniy moslashuv uchun foydali vosita bo‘lishi mumkin. Mashina tarjimasi va tabiiy tilni qayta ishlash texnikasi yordamida sun‘iy intellekt sayohat joylari haqidagi ma‘lumotlarni turli tillarga tarjima qilishi va sayyohlar uchun mahalliy tilda sharh va tavsiyalar berishi mumkin. Bu sayohatchilarga diqqatga sazovor joylar, mahalliy urf-odatlar va madaniyat va an‘analarning boshqa muhim jihatlari haqidagi ma‘lumotlarni yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Bundan tashqari, sun‘iy intellekt taqdim etilgan ma‘lumotlar va tavsiyalarni mahalliy madaniy xususiyatlarga moslashtirishi mumkin. Misol uchun, mamlakat yoki mintaqaga qarab, sun‘iy intellekt mahalliy did va odatlarga asoslangan restoran yoki ko‘ngilochar tavsiyalarni berishi mumkin. Bu sayyohlarga tashrif buyuradigan joylar haqida

shaxsiylashtirilgan va madaniy ahamiyatga ega bo'lgan ma'lumotlarni olish imkonini beradi va ularning mahalliy hamjamiyat bilan o'zaro munosabatlarini osonlashtiradi.

O'zbekistonda turizmni rivojlantirish uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 9-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6165-son farmoniga muvofiq Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 24-fevraldagi "Ichki va ziyorat turizmini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 100-son qarori qabul qilindi. Mazkur qarorga muvofiq tasavvuf allomalari ziyoratgohlariga tashrif buyuruvchi mahalliy va xorijiy turistlar uchun shart-sharoitlarni yanada yaxshilash, tashkiliy-huquqiy ishlarni takomillashtirish va imtiyozlar berish ko'zda tutildi. Jumladan, Buxoro viloyati "Yetti pir" ziyoratgohlari yo'nalishida ta'mirtalab 36 km masofadagi ichki yo'llarni ta'mirlash uchun 90,5 mlrd so'm mablag'larni manbasini aniqlab, keyinchalik mahalliy byudjet mablag'lari hisobidan qoplab berish sharti bilan ajratishni va ichki yo'llarni ta'mirini 2021-yil 1-avgustiga qadar to'liq yakunlash vazifalari belgilab berildi.

Turistik joylarda potentsial tahdid va xavflarni aniqlash uchun ishlatilishi mumkin. Xavfsizlik va oldingi hodisalar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilib, sun'iy intellekt tizimlari sayyohlarni yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflardan ogohlantirishi va ehtiyot choralarini taklif qilishi mumkin.

Sun'iy intellekt turizmida turistik xavfsizlikni yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin. Sun'iy intellekt tizimlari turistik joylarda xavfsizlik va oldingi hodisalar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilishi mumkin. Bu sayyohlarni yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlar haqida ogohlantirish, shuningdek, ehtiyot choralarini taklif qilish imkonini beradi. Masalan, sun'iy intellekt tizimlari ob-havo sharoiti, tabiiy ofatlar, terrorchilik tahdidlari va boshqa ehtimoliy xavf-xatarlar haqidagi ma'lumotlarni kuzatishi mumkin. Tahlil natijalariga ko'ra, sun'iy intellekt tizimlari turistlar uchun ogohlantirish va tavsiyalar ishlab chiqishi, ularning xavfsizligi to'g'risida ongli qarorlar qabul qilish va tegishli ehtiyot choralarini ko'rishga yordam beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt turizmdagi tendentsiyalar va potentsial tahdidlarni bashorat qilish uchun ishlatilishi mumkin. Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali sun'iy intellekt turizm tashkilotlari va rasmiylariga turistlarning xatti-harakati, xavfsizlikdagi o'zgarishlar va turizm sanoatiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan boshqa omillar haqida bashorat qilishda yordam berishi mumkin. Bu sayyohlarning xavfsizligini ta'minlash va ularning ehtiyojlarini qondirish uchun samarali chora-tadbirlarni rejalashtirish va ko'rish imkonini beradi. Shunday qilib, sun'iy intellekt turizm sanoati xavfsizligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. U sayyohlarni yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflar va ehtiyot choralari haqida ma'lumot bilan ta'minlaydi

hamda hukumat va tashkilotlarga xavfsiz va qulay sayohat tajribasini ta'minlash uchun tahdid va xavflarni bashorat qilish va ularga javob berishga yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 26-apreldagi "Respublikaning turizm salohiyatini jadal rivojlantirish hamda mahalliy va xorijiy turistlar sonini yanada oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaroriga muvofiq, Buxoro viloyati madaniyat va turizm boshqarmasi tomonidan turizm sohasi rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasini o'rganib, turizm salohiyati yuqori bo'lgan 6 ta hudud (Buxoro shahri, G'ijduvon, Vobkent, Romitan, Shofirkon, Kogon tumanlari)ning o'ziga xos xususiyatlarini o'zida jamlagan "turizm xaritasi" (3 tilda: o'zbek, rus, ingliz) tayyorlanib, o'rnatildi va tashrif buyuruvchi sayyohlarga bir qator qulayliklar yaratildi.

Sun'iy intellekt orqali to'plangan katta hajmdagi ma'lumotlar bozor tendentsiyalari, ehtiyojlarini tahlil qilishi va turizm sanoatini boshqarish va rejalashtirishni yaxshilashga yordam beradi. Bu sayyohlik tashkilotlariga samarali marketing strategiyalarini shakllantirish, takliflarni optimallashtirish va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga yordam beradi. Katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash orqali sun'iy intellekt talab tendentsiyalarini, turistik imtiyozlarni va turizm bozoriga ta'sir qiluvchi boshqa omillarni tahlil qilishi mumkin. Bu sayyohlik tashkilotlari va kompaniyalariga samarali marketing va reklama strategiyalarini ishlab chiqish, shuningdek, talabga ega bo'lgan xizmatlar uchun taklif va ilovalarni optimallashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt sayyohlik tajribasi sifatini yaxshilashga yordam beradi. Mashinani o'rganish va tarmoqlaridan foydalanish sayyohlarning fikr-mulohazalarini tahlil qilish va xizmatlar sifati va xizmat ko'rsatish jarayonlarini yaxshilashni taklif qilish imkonini beradi. Bu mijozlar qoniqishini oshirishga va brendga sodiqlikni oshirishga yordam beradi. Sun'iy intellekt sayyohlik sanoatida resurslar va infratuzilmani yanada samarali rejalashtirishga ham yordam beradi. Sun'iy intellekt ma'lumotlarini tahlil qilish transportning optimal joylashuvi va foydalanishini aniqlash yoki turar joy va boshqa xizmatlarga bo'lgan ehtiyojni bashorat qilish kabi resurslar taqsimotini optimallashtirishga yordam beradi. Bu sayyohlar oqimini yanada samarali boshqarish va barcha ishtirokchilar uchun yaxshi sayohat tajribasini taqdim etish imkonini beradi. Albatta, turizm industriyasini boshqarish va rejalashtirishda sun'iy intellektdan foydalanishda turistlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, ularning huquqlari va xavfsizligini ta'minlash maqsadida axloqiy va konfidensial masalalarga e'tibor qaratish zarurligini alohida ta'kidlash lozim.

"Turizm yo'nalishidagi islohotlarni yana-da jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2023-yil 27-iyuldagi PQ-238 sonli Prezident qarorida: 2024-yil 1-yanvardan boshlab turoperatorlar tomonidan turistik oqim past bo'lgan xorijiy mamlakatlardan

O‘zbekiston Respublikasiga olib kelingan har bir turist uchun O‘zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti va Turizmni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan teng ulushlarda 20 AQSH dollaridan 100 AQSH dollarigacha bo‘lgan ekvivalentda rag‘batlantiruvchi subsidiyalar ajratilishi; Turoperatorlar va aviatashuvchilarning xorijiy mamlakatlardan Samarqand, Buxoro va Urganch xalqaro aeroportlariga amalga oshirilgan charter aviaqatnovlari bo‘yicha xarajatlarning bir qismi har bir xorijiy turist uchun, u respublika hududida kamida besh kecha tunab qolgan taqdirda, 20 AQSH dollari, qish mavsumida (20 noyabrdan 20 fevralgacha) esa 50 AQSH dollari ekvivalentida O‘zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti va Turizmni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan teng ulushdarda qoplanishi belgilangan.

XULOSA

Dunyodagi umumiy tendentsiya turizmni rivojlantirishda sun'iy intellektning ahamiyati ortib borayotganidan dalolat beradi. Kompaniyalar va hukumatlar ushbu sohadagi tadqiqot va ishlanmalarga faol sarmoya kiritmoqda, yangi innovatsion yechimlarni yaratishga, sayyohlar qoniqishini oshirishga va umuman turizm sanoatini optimallashtirishga intilmoqda.

Shunday qilib, til va madaniy moslashuvda sun'iy intellektdan foydalanish sayyohlarga mahalliy muhit bilan yaxshiroq munosabatda bo‘lishga va notanish madaniyatda osonroq harakat qilishga yordam beradi. Bu ularning sayohat tajribasini yaxshilaydi va sayyohlar va mahalliy aholi o‘rtasida madaniy almashinuvga yordam beradi.

Turizmda sun'iy intellektning roli sayyohlarni shaxsiylashtirish va shaxsiylashtirishni yaxshilash, qidiruv va bron qilishni yaxshilash, axborotning til va madaniy moslashuvini yaxshilash, xavfsizlik va xavflarni oldini olish, turizm sanoatida boshqaruv va rejalashtirishni takomillashtirishdan iborat. Bularning barchasi sayohat tajribasini yaxshilash va turizm biznesini rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Maksudova Sh. Зиёрат туризмни ривожлантиришнинг шакллари International Interdisciplinary Research Journal WORLD OF SCIENCE Development & Science & Education jild-6, Son-4, 25-april 2023 260-264
2. **Gastronomik turizmning O‘zbekistondagi ahamiyati** Образование наука и инновационные идеи в мире 22-iyul 2023-yil 34-37
3. <http://meros.uz/>
4. wikipedia uz
5. ilmlar.uz
6. sayyoh.com